

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 75 (1962)

Artikel: Postscriptum dil president dalla Ligia romontscha
Autor: Loringett, Steafen
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-226215>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 02.04.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Postscriptum dil president dalla Ligia romontscha

NB: *Nies postscriptum relevescha mo ils pli impurtants pugns. Concernent ils detagls dils conclus pri renviein nus als protocols fatgs en las sedutas dallas differentas cumissiuns.*

Suenter haver udiu il votum restampaus cheu sura ha la Radunanza generala (RG) dalla Ligia romontscha decidiu unanimamein aunc il medem di:

1. La RG ei dil meini ch'ins stoppi seprofitar dil mument per eliminar las divergenzas ortograficas nummotivadas da nos vocabularis.
2. Ella dat als redacturs dils vocabularis pratics la cumpetenzza da reglar en lavur cumina denter els tuts ils cass singuls sco *alarm* cun in u dus *-ll-*, *traffic* cun dus u in *-f-*, *bancnota* u *bancanota*, *alumin* u *alumini*.
3. Ils redacturs vegnan incumbensai d'elavurar denter els ina gliesta d'auters cass, fixai entras reglas pli vastas, che sa formar la basa da discussiun per in' avischinaziun ortografica pli ferma. Decisiuns definitivas en tuttas damondas da questa gruppa duesen vegnir tractadas en lavur cumina denter ils redacturs e delegai cumpetents dallas societads interessadas. Quests delegai duesen vegnir convocai tenor in modus che vegn a vegnir fixaus dalla LR.

Per satisfar alla decisiun dalla RG, numnada sut cefra 3, ha la suprastanza dalla LR fatg ils suandonts pass arisguard l'ortografia sursilvana:

- a) En entelgientscha cun ils presidents dalla Romania e dalla Renania e cul redactor dil Vocabulari sursilvan ha la LR stabilii ina cumissiun da 26 dels, persunas che representavan en gesta proporziun ils interess dallas diversas uniuns regiunalas sco era da differentes ravugls (scola, baselgia, scribents, pressa etc.).
- b) La cumissiun pil *Vocabulari sursilvan-tudestg* ei vegnida convocada 2 gadas, la secunda gada per revegnir alla questiun dil «de» e «da», contestada da certins.

Allas sesidas da questa cumissiun ein vegnidas convocadas las suandontas persunas: prof. dr. J. C. Arquint; insp. I. Beer; Rev. P.

Vigeli Berther; prof. dr. H. Bertogg; insp. Leo Bundi; Ser P. P. Candonau; dr. Donat Cadruvi; Cristian Caduff; dr. Augustin Cahannes; Sur Pius Camenisch; dr. G. G. Casaulta; Rest Antoni Caviezel; Pius Condrau; Ser Flurin Darms; dr. Alexi Decurtins; prof. dr. Gion Deplazes; Sur Alois Derungs; dr. Erwin Durgiai; Sur Giusep Durschei; Ser Martin Fontana; prof. dr. Guglielm Gadola; scol. sec. Toni Halter; scol. sec. Ludovic Hendry; scol. sec. Pieder Antoni Livers; pres. Stiafen Loringett; prof. dr. Alfons Maissen; scol. Gallus Pfister; dr. Andrea Schorta; dr. Stefan Sonder; Hendri Spèscha.

En sias sedutas dils 7 da settember 1957 e dils 21 da zercladur 1961 ha ella concludiu pil Vocabulari sursilvan-tudestg en moda definitiva da:

- a) restituir (tenor il principi dalla grammatica Cahannes) ad entgins verbs la midada dil vocal, tipica per la tschontscha sursilvana (ex.: *pigliar*, 3. *peglia*).
- b) ulivar la scripziun buca consequenta e motivada d'in pèr suffixs.
- c) tschercar ina pli gronda unitad en la tendenza romontscha dil vocal nunaccentuau *o* (specialmein avon *m*, *n*) che daventa *u*, tendenza sustenida gia dil Vocabulari scursaniu (*cumpurtar*, *mudest*, *turment*).
- d) simplificar la regla encavistrada dil «*de e da*», da quella «crusch ortografica» (Vieli), en:
da, *dad*, per la preposiziun semplia (buca unida agl artechel definit)
dil (*digl*, pl. *dils*) per la preposiziun unida agl atechel definit masculin
dalla (pl. *dallas*), per la preposiziun unida agl artechel definit feminin.

Questas decisiuns ein vegnidas approbadas ed acceptadas per lur organs dallas suandontas instanzas:

Renania (21 da november 1958);

Conferenza scolastica Lumnezia (fevrer 1958; confirmau fevrer 1959; schaner 1962);

Conferenza scolastica Foppa (mars 1959; confirmau schaner 1962);

Ligia romontscha (october 1958);

Societad retoromontscha (1958);

Dicziunari romontsch grischun (mars 1958; naven dalla letra C);

Cumissiun cantunala da nomenclatura;
 Departament cantunal d'educaziun (zercladur 1961);

La cumissiun pil *Vocabulari surmiran-tudestg* ei vegnida convocada ils 26 d'avrel 1958 a Cuera. Alla sesida ein stai convocai: prof. dr. J. C. Arquint; scol. sec. Toni Cantieni; scol. Franz Capeder; dr. Alexi Decurtins; prof. dr. Gion Deplazes; dr. Erwin Durgiai; prof. Reto Florin; scol. Guido Gerber; pres. Stiafen Loringett; Ser Duri Lozza; scol. sec. Curo Mani; scol. sec. Tona Mark; scol. sec. Luzi Parpan; scol. Bonifazi Plaz; prof. dr. Jon Pult; dr. Andrea Schorta; Gisep Sigron; insp. G. D. Simeon; dr. Ambros Sonder; dr. Stefan Sonder; scol. sec. G. P. Thöny; dr. Leza Uffer; Ser Gisep Willimann; dr. Mena Wüthrich-Grisch. Ella ha decidiu denter auter da scriver:

- a) sco en Sutsés: *sabientscha, dies, propiest, sien, fier* etc. empei da: *sabentscha, des, sen, fer*, etc., avischinond cheutras sia scripziun era a quella sursilvana.
- b) da dar en entelgientscha cun la Surselva ed Engiadina dapli peisa agl *u* enstagl digl *o* atonic.
- c) da remplazzar la scripziun *ch-* (= *k-*) en plaids cun *qu-* inizial etimologic entras *qu-*.
- d) da schar curdar il *-g* velar tier plaids docts, duvrai savens en publicaziuns ufficialas, per sem.: *staziun, publicaziun, naziun* etc. Perencunter vegn el mantenus tier plaids populars: *pang, mang* etc.
- e) da separar las particlas *dalla* e *dallas* sco en l'Engiadina en *da la* e *da las*.

La cumissiun pil *Vocabulari ladin-tudestg* ei seradunada ils 7 da december 1957. Alla sesida ein stai convocai: prof. dr. J. C. Arquint; prof. dr. R. R. Bezzola; scol. sec. Cla Biert; dr. Alexi Decurtins; prof. dr. Gion Deplazes; dr. Erwin Durgiai; scol. Carl Fasser; prof. Reto Florin; dr. J. U. Gaudenz; Notaporta Gaudenz; dr. Men Gaudenz; Jon Guidon; scol. sec. Mario Gross; scol. Leo Jäger; pres. Stiafen Loringett; Domenica Messmer; Tista Murk; dr. Andri Peer; dr. Oscar Peer; dr. Anton Perini; prof. dr. Jon Pult; Men Rauch; dr. Walter Scheitlin; insp. Töna Schmid; dr. Andrea Schorta; scol. sec. Jon Semadeni; prof. Victor Stupan; prof. dr. R. O. Tönjachen; scol. Jon Vonmoos. Ella ha concludiu denter auter:

- a) da surschar alla redacziun la cumpetenzza da reglar ensemen cun la Surselva cass singuls da consonanza dubla, sco era la midada digl *o* atonic en *u*.
- b) da s'adattar alla regla sursilvana che di «treis consonants consecutivs vegnan screts mo sch'els ein differents in da l'auter»: pia *grifla* empei da *griffla*, *plufra* empei da *pluffra*. Excepida da questa regla ei la consonanza dubla en presilbas avon consonant tier plaids docts: *applicar* etc.
- c) da s'adattar ton sco pusseivel alla Surselva quei che pertucca ils suffixs *-ar* (pigl adjectiv), *-ari* (pil substantiv).
- d) da dar il dretg da vischinadi allas fuormas d'Engiadina bassa digl *o* accentuau avon *m*, *n* che corrispundan allas sursilvanas (ex.: *mntogna*, *sonda*).

Per il «*Pledari dalla Sutselva*» duein las reglas definitivas vegnir fixadas en ravugl da persunas convocadas dalla RL el decuors dalla primavera 1962.

PS: *Ellas singulas cumissiuns han giu dretg da votar mo ils representants dallas relativas regiuns.*

S. Loringett